APSTIPRINU

Varakļānu novada domes
priekšsēdētājs
M.Justs
19.02.2019.

Varakļānu novada pašvaldības publisko bibliotēku attīstības plāns 2019.–2023.gadam

Varakļāni

2019

IEVADS

"Varakļānu novada pašvaldības publisko bibliotēku attīstības plāns 2019.-2023.gadam" ir vidēja termiņa plānošanas dokuments, kura nolūks ir noteikt novada pašvaldības publisko bibliotēku (turpmāk – Bibliotēkas) darbības un attīstības mērķus, uzdevumus un rīcības virzienus nākamajam piecu gadu periodam.

Dokumentā analizēta esošā situācija, bibliotēku darbības modelis, definēta misija un bibliotēku darbības mērķi, noteikti uzdevumi to sasniegšanai.

Attīstības plāns izstrādāts saskaņā ar šādiem dokumentiem: "Varakļānu novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030", "Varakļānu novada attīstības programma 2014 – 2020", Varakļānu novada pašvaldības apstiprināti bibliotēku nolikumi.

1. Bibliotēku pašreizējās situācijas raksturojums un analīze

Varakļānu novadā ir 3 vietējās nozīmes bibliotēkas: Varakļānu tautas bibliotēka Varakļānu pilsētā, Murmastienes bibliotēka Murmastienes pagastā un Stirnienes bibliotēka Varakļānu pagastā. Bibliotēku atrašanās vietas nodrošina vienmērīgu bibliotēku pieejamību visā novadā.

Bibliotēkas veic pasaules kultūras mantojuma – iespieddarbu, elektronisko izdevumu un citu dokumentu uzkrāšanu, sistematizēšanu un kataloģizēšanu, kā arī nodrošina tajās esošās informācijas publisku pieejamību. Bibliotēkas ir reģistrētas Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Bibliotēku reģistrā. Savā darbībā tās ievēro Bibliotēku likumu un citu Latvijas Republikas normatīvo aktu prasības.

Bibliotēku misija ir sniegt novada iedzīvotājiem kvalitatīvus bibliotekāros pakalpojumus: nodrošināt neierobežotu piekļuvi informācijai poligrāfiskā un digitālā formā, sekmēt iedzīvotāju mūžizglītību un pašattīstību, sniegt atbalstu informācijas komunikāciju un tehnoloģiju apguvē.

Bibliotēku mērķis: būt par mūsdienīgu, visām vecuma grupām un sociālajiem slāņiem pievilcīgu informācijas centru, saglabāt interesi par grāmatu, nodrošināt kulturālu un saturīgu brīvā laika pavadīšanas iespēju.

Galvenie bibliotēku **darbības virzieni** mērķu sasniegšanai:

- Veido un uztur bibliotēku krājumu atbilstoši valstī noteiktajiem standartiem;

- Nodrošina brīvu pieeju bibliotēku krājumam un citai informācijai, neatkarīgi no lietotāja vecuma, fiziskā, ekonomiskā vai sociālā stāvokļa;
- Organizē tematiskus pasākumus un izstādes, veicinot interesi par bibliotēku piedāvājumu;
- Nodrošina saturisku brīvā laika pavadīšanu bērniem, piedāvā bibliotēku kā nozīmīgu sabiedrības saskarsmes centru;
- Apzina, sistematizē un uzkrāj vietējo kultūras mantojumu;
- Uzlabo apmeklētāju informācijas ieguves un lietošanas prasmes, nodrošina konsultācijas pēc interesentu pieprasījuma;
- Sniedz maksas pakalpojumus (drukāšana, kopēšana u.c.);
- Sadarbojas ar citām novada iestādēm, organizējot kopīgus pasākumus un veicinot plašāku informācijas apriti vietējā sabiedrībā.

Varakļānu tautas bibliotēka

Bibliotēka atrodas Varakļānu pilsētas centrā, kultūras nama 2.stāvā. Nav pieejama cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Telpu kopējā platība – 207 m^2, telpu tehniskais stāvoklis – labs, bet nepieciešams kosmētiskais remonts. Bibliotēkas telpas ir sadalītas zonās – pieaugušo un uzziņu literatūras krājums, bērnu literatūras krājums un lasītavas zona, kurā atrodas datori, ir arī spēļu jeb atpūtas zona. Atsevišķā telpā izvietota krātuve – noliktava.

Personāls: bibliotēkā strādā divi pilnas slodzes bibliotekārie darbinieki – bibliotēkas vadītāja un bibliotekāre.

Bibliotēkas pamatrādītāji:

	2016	**2017**	**2018**	**% salīdzinot ar iepr. gadu**
Lietotāju skaits	628	602	638	-4%; +6%
t. sk. bērni	215	218	218	+1%; bez izm.
Bibliotēkas apmeklējums	6119	5634	5782	-8%; +3%
t. sk. bērni	2257	2164	2006	-4%; -7%
Virtuālais apmeklējums	275	212	240	-23%; +13%
Izsniegums kopā	10822	10249	9900	-5%; -3%
t. sk. grāmatas	6886	6562	6148	-5%; -6%
t. sk. periodiskie izdevumi	3856	3674	3738	-5%; +2%
t. sk. bērniem	1411	1418	1047	+1%; -26%
Bibliotekārais aptvērums % no iedz. skaita pilsētā	32%	31,5%	34%	-0,5%.; +2,5%
t. sk. bērni līdz 18 g.		11,4%	11,6%	+0,2%
Iedzīvotāju skaits pilsētā	1962	1908	1876	-3%, -2%

Krājuma komplektēšanas finansiālais nodrošinājums

	2016	**2017**	**2018**
Pašvaldības finansējums krājuma komplektēšanai EUR	3669	3572	3640
t. sk. grāmatām	2960	2860	2932
t. sk. periodiskajiem izdevumiem	709	712	708
Finansējums krājumam uz 1 iedzīvotāju pilsētā	1,87	1,82	1,94
Finansējums krājuma komplektēšanai kopā (ietverti dāvinājumi)	4266	3766	3842

Krājuma rādītāji

	2016	**2017**	**2018**
Jaunieguvumi kopā	846	825	820
t. sk. grāmatas	*452*	*414*	*396*
t. sk. latviešu daiļliteratūra	*92*	*100*	*86*
t. sk. bērniem	*78*	*103*	*61*
Izslēgtie dokumenti	599	741	646
Krājuma kopskaits	11043	11127	11301
Grāmatu krājuma apgrozība	0,7	0,7	0,6
Periodisko izdevumu apgrozība	3,2	3	3,1

Murmastienes bibliotēka

Bibliotēka atrodas Murmastienes pagasta pārvaldes ēkas 2.stāvā. Nav pieejama cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Telpu kopējā platība – 142 m^2, to tehniskais stāvoklis – labs. Tuvākajā laikā nepieciešams kosmētiskais remonts. Bibliotēkā ir atsevišķa vieta bērniem, lasītava un krātuves telpa.

Personāls: viens nepilnas slodzes (0,8) bibliotekārais darbinieks.

Bibliotēkas pamatrādītāji:

	2016	**2017**	**2018**	**% salīdzinot ar iepr. gadu**
Lietotāju skaits	268	243	227	-9%; -7%
t. sk. bērni	97	78	71	-20%; -9%
Bibliotēkas apmeklējums	4357	3598	2737	-17%; -24%
t. sk. bērni	2085	1417	912	-32%; -36%
Izsniegums kopā	6711	6562	6428	-2%; -2%
t. sk. grāmatas	3674	4063	3915	+11%; -4%
t. sk. periodiskie izdevumi	3037	2499	2513	-18%; +0.6%
t. sk. bērniem	1165	1217	977	+4%; -20%
Bibliotekārais aptvērums % no iedz. skaita pagastā	37%	34%	32%	-3%.; -2%
Iedzīvotāju skaits pagastā	731	710	711	-3%, +0.1%

Krājuma komplektēšanas finansiālais nodrošinājums

	2016	**2017**	**2018**
Pašvaldības finansējums krājuma komplektēšanai EUR	1891	2166	2177
t. sk. grāmatām	1426	1703	1707
t. sk. periodiskajiem izdevumiem	465	463	470
Finansējums krājumam uz 1 iedzīvotāju pagastā	2,59	3,05	3,06

Krājuma rādītāji

	2016	**2017**	**2018**
Jaunieguvumi kopā	473	596	524
t. sk. grāmatas	*194*	*259*	*219*
t. sk. latviešu daiļliteratūra	*81*	*78*	*66*
t. sk. bērniem	*43*	*79*	*56*
Izslēgtie dokumenti	201	279	1331
Krājuma kopskaits	8127	8517	7737
Grāmatu krājuma apgrozība	0,55	0,77	0,6
Periodisko izdevumu apgrozība	2,1	1,37	2

Stirnienes bibliotēka

Bibliotēka atrodas Varakļānu pagasta Stirnienes muižā, kas ir neliels pagasta centrs ar dažām privātmājām un sabiedriskajām ēkām. Vienstāva ēkā, kurā atrodas bibliotēka, izvietota arī pagasta pārvalde, feldšerpunkts un pasts, vieta atvēlēta arī blakus esošā pansionāta veļas telpai. Blakus ir arī Stirnienes tautas nama ēka. Bibliotēkas telpu platība – 141 m^2, telpas ir labā stāvoklī. Būtu vajadzīgs ēkas fasādes kosmētiskais remonts un jumta nomaiņa.

Personāls: viens nepilnas slodzes (0,5) bibliotekārais darbinieks.

Bibliotēkas pamatrādītāji:

	2016	**2017**	**2018**	**% salīdzinot ar iepr. gadu**
Lietotāju skaits	168	134	102	-20%; -24%
t.sk. bērni	43	30	14	-30%; -53%
Fiziskais apmeklējums	2223	1472	1421	-34%; -3%
t.sk. bērni	604	225	41	-63%; -82%
Izsniegums kopā	4126	3328	3295	-19%; -1%
t.sk. grāmatas	2045	1433	1371	-30%; -4%
t.sk. periodiskie izdevumi	2081	1895	1924	-9%; +2%
t.sk. bērniem	246	124	53	-50%; -57%
Lietotāji % no iedz. skaita apkalpes zonā	56%	45%	37%	-11%; -8%
Iedzīvotāju skaits	302	299	276	-1%; -8%

Krājuma komplektēšanas finansiālais nodrošinājums

	2016	2017	2018
Finansējums krājuma komplektēšanai	1991	1741	1770
t.sk. pašvaldības finansējums	1973	1400	1770
Grāmatām	1620	1407	1422
Periodiskajiem izdevumiem	371	334	348
Finansējums krājumam uz 1 iedz. apkalpes zonā (pašvaldības finansējums)	6,5	4,68	6,4

Krājuma rādītāji

	2016	2017	2018
Jaunieguvumi	564	540	444
Grāmatas	203	165	158
t.sk. latviešu daiļliteratūra	69	43	139
Izslēgtie dokumenti	812	693	494
Krājuma kopskaits	10729	11594	11546
Grāmatu krājuma apgrozība	0.22	0.14	0.13
Periodisko izdevumu apgrozība	1.35	1.33	1.40

Demogrāfiskā situācija valstī un novadā ietekmē arī bibliotēku apmeklētāju skaitu un pakalpojumu pieprasījumu. Lielākoties novada bibliotēku pamatrādītāji ar katru gadu samazinās. Abu pagastu bibliotēku rādītāju kritums lielā mērā saistāms ar darba slodžu samazināšanu 2017.gada sākumā, kas ietekmēja bibliotēku pieejamību lasītājiem. Stirnienes bibliotēkas pieņemšanas laiks šo pārmaiņu rezultātā tika divkārt samazināts. Dramatiskais lietotāju skaita (īpaši – bērnu vecumposmā) kritums Stirnienes bibliotēkā saistīts ar vietējās pamatskolas slēgšanu 2017.gadā.

Bibliotēku krājumu attīstībai līdzekļus piešķir Varakļānu novada pašvaldība. Pēdējos gados piešķirtais finansējums ir stabils. Tas nodrošina bibliotēku pamatfunkciju veikšanu, taču ir nepietiekams attīstībai. Ņemot vērā, ka grāmatas un preses izdevumi kļūst arvien dārgāki, iegādāties par šo finansējumu var aizvien mazāk. Bibliotēku krājumus papildina arī grāmatu un preses izdevumu dāvinājumi no privātpersonām un organizācijām.

Mainoties pasaulei, attīstoties modernajām tehnoloģijām, mainās arī cilvēku intereses un ieradumi. Interneta aizvien plašāka ienākšana iedzīvotāju ikdienā ietekmē ne tikai lasīšanas paradumus, bet arī informācijas patērēšanu. Apmeklētājiem, īpaši jaunajai paaudzei, ir svarīgi vajadzīgo informāciju iegūt pēc iespējas ātrāk un koncentrētāk. Grāmata prasa pacietību un iedziļināšanos, tādēļ zaudē savu lomu ikdienas steigā. Jūtami samazinās datorlietotāju skaits bibliotēkās. Tas skaidrojams ar to, ka jaunās tehnoloģijas – datori, viedtālruņi u.tml. – vairs nav turīgo iedzīvotāju priekšrocība, tās kļūst par ierastu

ikdienu jebkura cilvēka dzīvē. Tā rezultātā bibliotēku datori pārsvarā tiek izmantoti īslaicīgiem pakalpojumiem – maksājumu veikšanai, dokumentu izdrukāšanai, e-pakalpojumu saņemšanai u.t.t. Bibliotēkās tiek piedāvātas valsts apmaksātas elektroniskās datu bāzes www.letonika.lv un www.news.lv (laikrakstu bibliotēka). Pēdējos gados problēmas sagādā nestabils un lēns interneta pieslēgums, kas vairs neatbilst jaunākās paaudzes datortehnikas jaudai.

Viens no bibliotēku aktuālākajiem jautājumiem ir, kā piesaistīt bibliotēkām bērnus un jauniešus. Lai veicinātu viņu interesi par bibliotēkām un to piedāvājumu, tiek organizēti pasākumi un akcijas, piedāvātas radošās darbnīcas, bibliotēkas iesaistās tādās lasīšanas veicināšanas programmās kā "Bērnu žūrija", "Skaļā lasīšana" un "Grāmatu starts". Bibliotēkās tiek piedāvātas arī galda spēles, kas pēdējos gados sāk atgūt popularitāti.

Bibliotēku krājuma popularizēšanas galvenā darbības forma ir literatūras izstādes: gan jaunieguvumu, gan personāliju, gan tematiskās. Varakļānu tautas bibliotēka regulāri veido virtuālās jaunāko grāmatu izstādes, kas tiek ievietotas novada interneta vietnē www.varaklani.lv un sociālajos tīklos. Bibliotēkās var aplūkot arī mākslas darbu izstādes, kas top sadarbībā ar citām novada iestādēm un vietējiem iedzīvotājiem.

Liela nozīme bibliotēku darbā ir arī novadpētniecības materiālu apkopošanai un popularizēšanai. Visās bibliotēkās tiek uzturētas novadpētniecības mapes, ir pieejams vietējais laikraksts "Varakļōnīts", tiek organizēti pasākumi un veidotas izstādes.

2. Bibliotēku stipro un vājo pušu analīze (SVID)

STIPRĀS PUSES	VĀJĀS PUSES
Bibliotēkas atrodas stratēģiski izdevīgās vietās: pagastu bibliotēkas vienā ēkā ar pagasta pārvaldi, Varakļānu tautas bibliotēka – pilsētas centrā, kultūras nama ēkā.	Varakļānu un Murmastienes bibliotēkās karstās vasarās problēmas sagādā pārkarsušas telpas.
Stirnienes bibliotēka ir pieejama cilvēkiem ar kustību traucējumiem.	Varakļānu tautas bibliotēka un Murmastienes bibliotēka nav pieejamas cilvēkiem ar kustību traucējumiem.
Valsts apmaksāts publiskais vadu un bezvadu internets un datoru nodrošinājums.	Novērojami interneta darbības traucējumi, kas saistīti ar nepietiekamu tā ātrumu.
Profesionāli un pieredzējuši bibliotēku darbinieki.	Murmastienes un Stirnienes bibliotēkas darbinieku samazināto slodžu dēļ darbojas nepilna darba laika režīmā.

Varakļānu tautas bibliotēkai - regulāra publicitāte novada mājas lapā, laikrakstos "Varakļōnīts" un "Stars", kā arī sociālajos tīklos.	Pagastu bibliotēkām nav publicitātes sociālajos tīklos.
Laba sadarbība ar citām Varakļānu novada iestādēm un Madonas reģionālo bibliotēku.	Novadā uz vietas nav datorspeciālista.
Izstāžu, tematisko pasākumu un apmācību rīkošana.	Nepietiekama līdzekļu piesaiste no projektiem.
IESPĒJAS	**DRAUDI**
Attīstīt bibliotēkas kā multifunkcionālas iestādes visām iedzīvotāju kategorijām.	Demogrāfiskā situācija novadā – iedzīvotāju skaita samazināšanās ietekmē bibliotēku izmantojamību.
Uzlabot un darīt mūsdienīgāku bibliotēku iekārtojumu.	Strauji pieaugot IT pakalpojumu izmantošanai mājsaimniecībās, mazinās datorlietotāju skaits un interneta izmantošana bibliotēkās.
Nodrošināt plašāku publicitāti par bibliotēku piedāvājumu un pakalpojumiem.	Bibliotēku telpu tehniskais un kosmētiskais nolietojums.
Attīstīt daudzpusīgu un kvalitatīvu bibliotēku krājumu.	Novada finansējums bibliotēku krājumu papildināšanai nepieaug, bet izdevumu cenas aug.
Konsultēt un apmācīt apmeklētājus interneta lietošanā un e-pakalpojumu izmantošanā.	

3. Stratēģiskie bibliotēku attīstības mērķi un uzdevumi 2019.-2023.gadam

MĒRĶIS	UZDEVUMI	IZPILDES LAIKS	PLĀNOTAIS REZULTĀTS
1. Rast iespēju palielināt līdzekļus krājumu papildināšanai.	1.1.Piesaistīt dāvinājumus, ziedojumus, ja iespējams – piedalīties projektu konkursos. 1.2.Izstrādāt krājuma komplektēšanas koncepciju.	2019.-2023. 2019.	Kvalitatīvs un daudzpusīgs bibliotēku krājums.
2. Piesaistīt bibliotēkām jaunus lietotājus un noturēt esošos.	Aktīvi veikt publicitātes pasākumus, izvietojot informāciju par bibliotēkām novada un reģionālajos laikrakstos, novada interneta vietnē un sociālajos tīklos.	2019.-2023.	Bibliotēkas pakalpojumus izmanto procentuāli lielāks skaits iedzīvotāju.
3.Veicināt interesi par lasīšanu bērnu un jauniešu vidū.	Organizēt dažādus tematiskos pasākumus bērnu un jauniešu	2019.-2023.	Noturēta bērnu un jauniešu interese par grāmatām,

	auditorijai. Sadarbība ar izglītības iestādēm.		stabils izsnieguma rādītājs.
4.Piedāvāt saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas bibliotēkās.	Papildināt bibliotēku krājumus ar galda spēlēm un rotaļlietām.	2019.-2023.	Iespēja saturīgi pavadīt laiku bibliotēkās kopā ar ģimeni un draugiem.
5.Dažādot bibliotēku krājumus.	Papildināt tradicionālos bibliotēku krājumus ar DVD un klausāmgrāmatām.	2019.-2023.	Bibliotēku piedāvājums ir interesants dažādām cilvēku grupām.
6.Popularizēt lasīšanu un grāmatas.	Regulāri veidot literatūras izstādes un tematiskos pasākumus.	2019.-2023.	Apmeklētāji ir informēti par aktualitātēm literatūras jomā.
7.Bibliotēku esošo un potenciālo apmeklētāju interešu un vajadzību izzināšana.	Veikt aptaujas, kā arī individuālas pārrunas ar iedzīvotājiem.	2019.-2023.	Bibliotēku darba kvalitātes uzlabošanās.
8.Pilnveidot bibliotēku darbinieku kompetences.	Apmeklēt profesionālos seminārus un kursus.	2019.-2023.	Darbinieku kvalifikācijas paaugstināšana un jaunas pieredzes iegūšana.
9.Veidot pievilcīgu un ērtu vidi bibliotēkās.	Veikt mēbeļu atjaunošanu, kosmētiskos remontus un citus nepieciešamos uzlabojumus.	2019.-2023.	Lietotājiem un darbiniekiem pievilcīga vide.
10.Attīstīt un veicināt novadpētniecības materiālu pieejamību.	10.1.Turpināt darbu pie novadpētniecības materiālu vākšanas un sistematizēšanas. 10.2.Veikt novadpētniecības mapju aprakstu veidošanu BIS ALISE	2019.-2023. 2019.	Sakārtots novadpētniecības materiālu krājums, nodrošināta attālināta piekļuve materiāliem.

Bibliotēku mērķu un uzdevumu realizēšanai pamatfinansējums ir Varakļānu novada pašvaldības budžets.

Attīstības plānu izstrādāja:

Varakļānu tautas bibliotēkas vadītājas v.i. Indra Broka _____

2019.gada 19.februārī